

В.М. ЖУК

(Національна академія аграрних наук України, м. Київ, Україна)

Ю.С. БЕЗДУШНА

(Національний науковий центр "Інститут аграрної економіки", м. Київ, Україна)

О.С. ВДОВЕНКО

(Національний науковий центр "Інститут аграрної економіки", м. Київ, Україна)

Облікові технології у забезпеченні інвестиційної привабливості та фінансової безпеки сільськогосподарських підприємств

Стаття присвячена обґрунтуванню нових підходів до підвищення рівня інвестиційної привабливості та фінансової безпеки сільськогосподарських підприємств та аграрної галузі в цілому.

Охарактеризовано проблему відображення активів сільськогосподарських підприємств у фінансовій звітності. Проаналізовано вплив податкової політики на фінансову безпеку аграрної галузі. Вперше розкрито зміст новітньої обліково-фінансової технології підвищення інвестиційної привабливості та фінансової безпеки сільськогосподарських підприємств. Описано механізм її реалізації, що полягає в здійсненні оцінки та представлення у звітності найбільш значущих активів підприємства (земельні ділянки та права користування ними, основні засоби, інтелектуальна власність, біологічні активи та сільськогосподарська продукція). Наведено результат застосування розробленої обліково-фінансової технології, який полягає у зростання капіталізації сільськогосподарських підприємств та забезпечує підвищення інвестиційної привабливості та посилення фінансової безпеки.

Ключові слова: фінансова безпека, інвестиційна привабливість, обліково-фінансова технологія, капіталізація, фінансова звітність.

В.Н. ЖУК

(Национальная академия аграрных наук Украины, г. Киев, Украина)

Ю.С. БЕЗДУШНАЯ

(Национальный научный центр "Институт аграрной экономики"
г. Киев, Украина)

О.С. ВДОВЕНКО

(Национальный научный центр "Институт аграрной экономики",
г. Киев, Украина)

Учетные технологии в обеспечении инвестиционной привлекательности и финансовой безопасности сельскохозяйственных предприятий

Статья посвящена обоснованию новых подходов к повышению уровня инвестиционной привлекательности и финансовой безопасности сельскохозяйственных предприятий и аграрной отрасли в целом.

Охарактеризовано проблему отражения активов сельскохозяйственных предприятий в финансовой отчетности. Проанализировано влияние налоговой политики на финансовую безопасность аграрной отрасли. Впервые раскрыто содержание новой учетно-финансовой технологии повышения инвестиционной привлекательности и финансовой безопасности сельскохозяйственных предприятий. Описан механизм ее реализации, который заключается в осуществлении оценки и представления в отчетности наиболее значимых активов предприятия (земельные участки и права пользования ими, основные средства, интеллектуальная собственность, биологические активы и сельскохозяйственная продукция). Приведен результат применения

Бухгалтерський облік

разработанной учетно-финансовой технологии, который заключается в росте капитализации сельскохозяйственных предприятий и обеспечивает повышение инвестиционной привлекательности и усиление финансовой безопасности.

Ключевые слова: финансовая безопасность, инвестиционная привлекательность, учетно-финансовая технология, капитализация, финансовая отчетность.

V.M. ZHUK

(National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine)

Yu.S. BEZDUSHNA

(‘Institute of Agrarian Economics’ National Scientific Center, Kyiv, Ukraine)

O.S. VDOVENKO

(‘Institute of Agrarian Economics’ National Scientific Center, Kyiv, Ukraine)

Accounting Techniques in Providing Investment Appeal and Financial Security of Agricultural Enterprises

The study provides the grounds for new approaches to enhancing levels of investment attractiveness and financial security of agricultural plants and agrarian sector as a whole.

The issue of agricultural company’s assets exposure in financial statements has been characterized. The impact of tax policy on financial security of agricultural sector has been analyzed. For the first time the content of the new accounting and financial techniques as to the increase of the investment attractiveness and financial security of agricultural enterprises has been revealed. The mechanism for its implementation has been described which comprises the evaluation and presentation of company’s most important assets (land plots and right to use, current assets, intellectual property, biological assets and agricultural produce. The result of applying the developed accounting and financial technology has been given which constitutes the growth of capitalization of agricultural enterprises and enhances the company’s investment attractiveness and financial security.

Keywords: financial security, investment appeal, accounting and financial techniques, capitalization, financial statements.

Актуальність дослідження. В сучасному світі інвестування, перерозподіл капіталу, у великій мірі залежить від фінансової звітності. Фінансова звітність як вершина бухгалтерського обліку є своєрідною мовою бізнесу, про це заявляв Василь Леонтьєв на початку минулого століття, у 60-ті роки з трибуни ООН говорив президент Кенеді і це взяли за озброєння передові країни світу. Прикладу успішної капіталізації компаній Google, Facebook та інших, у

значній мірі пов’язаний з професійним відношенням до складання і презентації фінансової звітності.

Звітне очікування доходності, капіталізація нематеріальних активів дозволяє направляти капітал до віртуальної економіки більше ніж до реальних активів Газпрому з його надпотужною матеріальною базою. Цей приклад яскраво засвідчує силу фінансової звітності в сучасному світі (рис. 1).

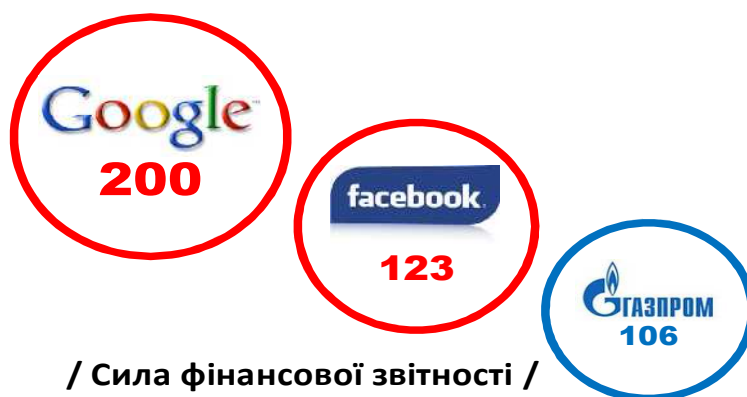

Рис. 1. Приклади успішної реалізації політики інвестиційної привабливості (капіталізація, млрд. \$)

Міжнародні стандарти фінансової звітності, на які переходить Україна дозволять і нашим підприємствам, їх бухгалтерам і фінансистам досягати своїм професіоналізмом подібних результатів. Але вітчизняні підприємства, в тому числі і аграрного сектору (можливо за виключенням аграрних холдингів) таких можливостей не використовують, в тому числі і через відсутність їх наукового адаптування до вітчизняних реалій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню інвестиційної привабливості та фінансової безпеки сільськогосподарських підприємств присвячені дослідження видатних вчених економістів: О.І. Барановського, І.О. Бланка, А.П. Гайдуцького, П.І. Гайдуцького, О.Є. Гудзь, М.І. Кісіля, Ю.О. Лупенка, Р.С. Папехіна, Н.С. Самбуріної.

Проте дослідження цих проблем в контексті врахування впливу фінансової звітності на інвестиційну привабливість і фінансову безпеку не проводились. Разом з тим, вагомим вбачається вирішення проблеми на стику наук (спеціалізацій). У даному випадку запозичення методів, методик, інструментів, принципів фінансової та бухгалтерської спеціалізації, дозволяє значно посилити наукове забезпечення у вирішенні проблеми фінансової безпеки та інвестиційної привабливості.

Метою дослідження є розробка методологічних підходів та методичних інструментів посилення інвестиційної привабливості та фінансової безпеки

сільськогосподарських підприємств за рахунок облікової політики та фінансової звітності (фінансово-облікових технологій) та професіоналізму бухгалтерів і фінансистів.

Завдання дослідження визначені у трьох ключових аспектах:

- оцінити загрози для фінансової безпеки аграрного сектору економіки України, що пов'язані з відсутністю єдиної облікової політики та належної фінансової звітності;
- викласти основні положення розробленої обліково-фінансової технології підвищення інвестиційної привабливості та фінансової безпеки сільськогосподарських підприємств САРА;
- визначити результати впровадження обліково-фінансової технології САРА, що полягають у зростанні інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств та посиленні їх фінансової безпеки.

Вивчення стану представлення у фінансовій та іншій економічній звітності інвестиційної привабливості та фінансової безпеки аграрних підприємств засвідчує наступне.

У порівнянні з розвинутими країнами структура балансів наших підприємств є деформованою та інвестиційно непривабливою з причин непередставлення ряду важливих капіталів (рис. 2).

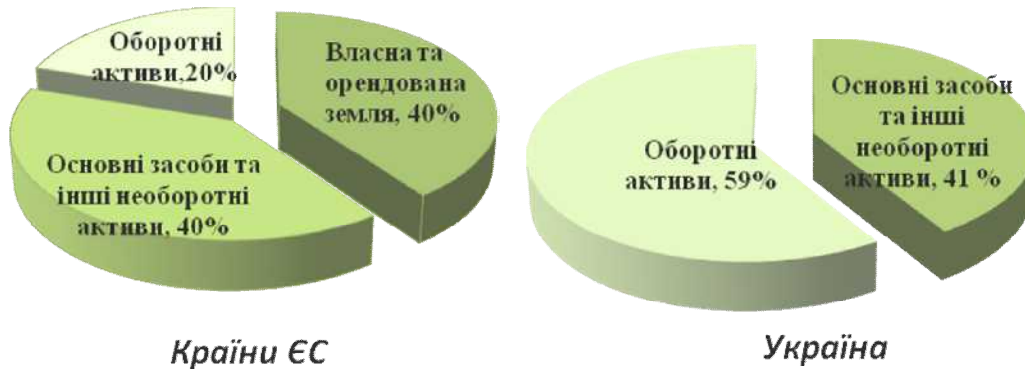

Рис. 2. Відображення капіталу (активів) у фінансовій звітності

Як видно з рисунку в США та країнах ЄС земля, як власна так і орендована, в структурі активів займає 40 %, тоді як у вітчизняних балансах вона взагалі відсутня. З іншої сторони існуюча фінансова та

статистична звітність несе загрози для фінансової безпеки галузі в цілому та підприємств зокрема. За даними звітності на сьогодні аграрний сектор прибутковіший навіть банківського (табл. 1).

Таблиця 1

Проблема обліково-інформаційного представлення аграрної економіки України

№ п/п	Галузь	Рентабельність, %			
		2009	2010	2011	2012
1.	Всього по економіці України В тому числі:	3,3	4,0	5,9	5,8
2.	Сільське господарство	14,7	23,2	23,6	21,4
3.	Фінансова діяльність	1,5	3,2	6,3	3,5

Бухгалтерський облік

Показник рентабельності операційної діяльності сільськогосподарських підприємств – 21,4 %, тоді коли в цілому по Україні даний показник складає 5,8 %, фінансова і страхова діяльність – 3,5 %. І в

результаті Уряд цілком логічно розглядає питання про скорочення бюджетної підтримки сільського господарства (рис. 3).

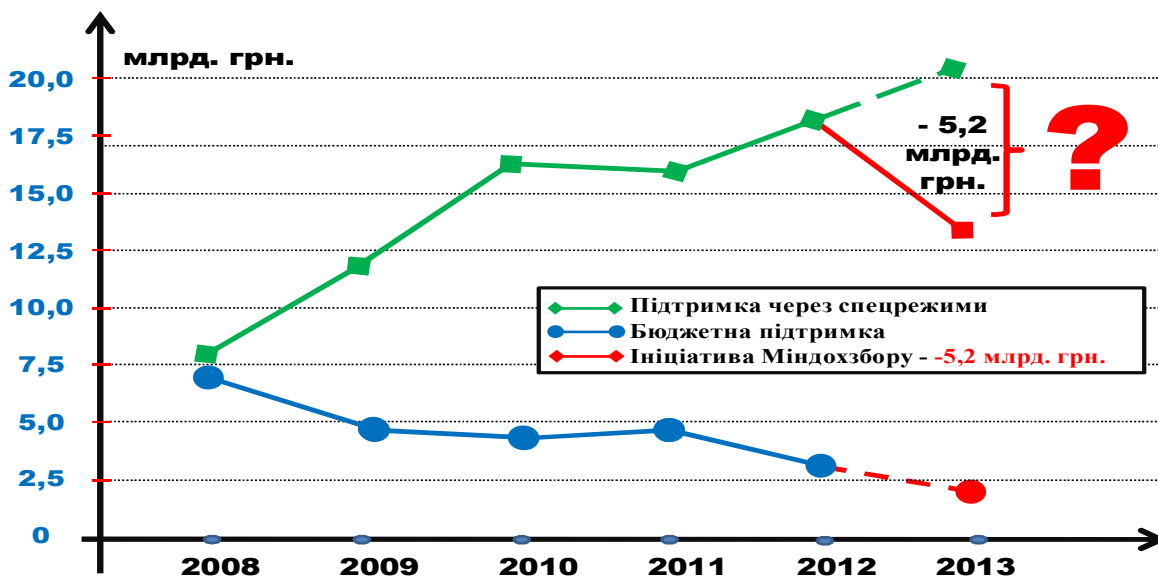

Рис. 3 Політика державної фінансової підтримки розвитку агробізнесу

Так, останніми роками основним джерелом бюджетної підтримки сільськогосподарських товаровиробників є непряма підтримка через застосування спеціальних режимів оподаткування: ФСП та спецрежим по ПДВ. Однак, за ініціативи Міністерства доходів та зборів України в 2013-2014 рр. передбачено скорочення даної державної фінансової підтримки на 5,2 млрд. грн., зокрема ФСП

на 0,7 млрд. грн., спец режиму ПДВ на 4,5 млрд. грн. Прогнозне скорочення прямої бюджетної підтримки складає щонайменше 1 млрд. грн.

Така зміна податкової політики безперечно негативно впливає на фінансову безпеку галузі. Наприклад для малого підприємства з 240 га. орендованої землі податкове навантаження при відміні ФСП зростає з 4 до 101 грн. /га (табл. 2).

Таблиця 2

Наслідки відміни спец режимів оподаткування для підприємств (240 га)

Система оподаткування	Сума податку, грн.	В розрахунку на 1 га, грн.
ФСП	1031,66	4,29
Єдиний податок (5 % від виручки)	24270,23	101,12

Для вирішення вищезазначених та інших проблем інвестиційної привабливості та фінансової безпеки необхідне застосування нових обліково-фінансових технологій. Інститутом обліку і фінансів НААН розроблені такі технології у вигляді методологічних підходів та методичних рекомендацій, що включені у програмний продукт САРА (*Certified Agricultural Professional Accountant* - Сертифікований професійний бухгалтер АПВ).

Технологія містить розроблену облікову політику, послідовність виявлення, оцінки та відображення у звітності найбільш значущих активів сільськогосподарських підприємств, що забезпечують їх інвестиційну привабливість та фінансову безпеку (рис. 4).

Такими активами для сільськогосподарських підприємств визначено земельний, біологічний та інтелектуальний капітал. Лише представлення у

фінансовій звітності дозволяє цим активам, як фактору виробництва, набути властивостей капіталу. Зокрема, земельний капітал може бути представлений в балансі як в частині власних основних засобів, коли є право приватної власності на землю, так і в частині прав користування, коли земля використовується на правах оренди. Як відомо, земля сільськогосподарського призначення знаходиться у власності селян, юридичні особи її лише орендують. На сьогодні в Україні присутні одиничні випадки представлення землі в балансах, це як правило агрохолдинги. Зокрема, у фінансовій звітності агрохолдингу «Мрія» за 2012 рік оцінені права оренди землі складають 99 млн. дол. Але для підвищення інвестиційної привабливості галузі це мають зробити всі хто орендують. Особливо актуально це стає враховуючи тенденцію до зростання термінів оренди (табл. 3). Зокрема, частка

договорів оренди землі строком на 1-3 роки скоротилась за останні 13 років з 45,7 % до 5,1 %. Натомість частка довгострокових договорів оренди

впродовж 2001-2013 рр. значно зросла: з термінами на 6-10 років – з 11,3 % до 41,1 %; з термінами більше 10 років – від 1,8 % до 13,5 % (табл. 3).

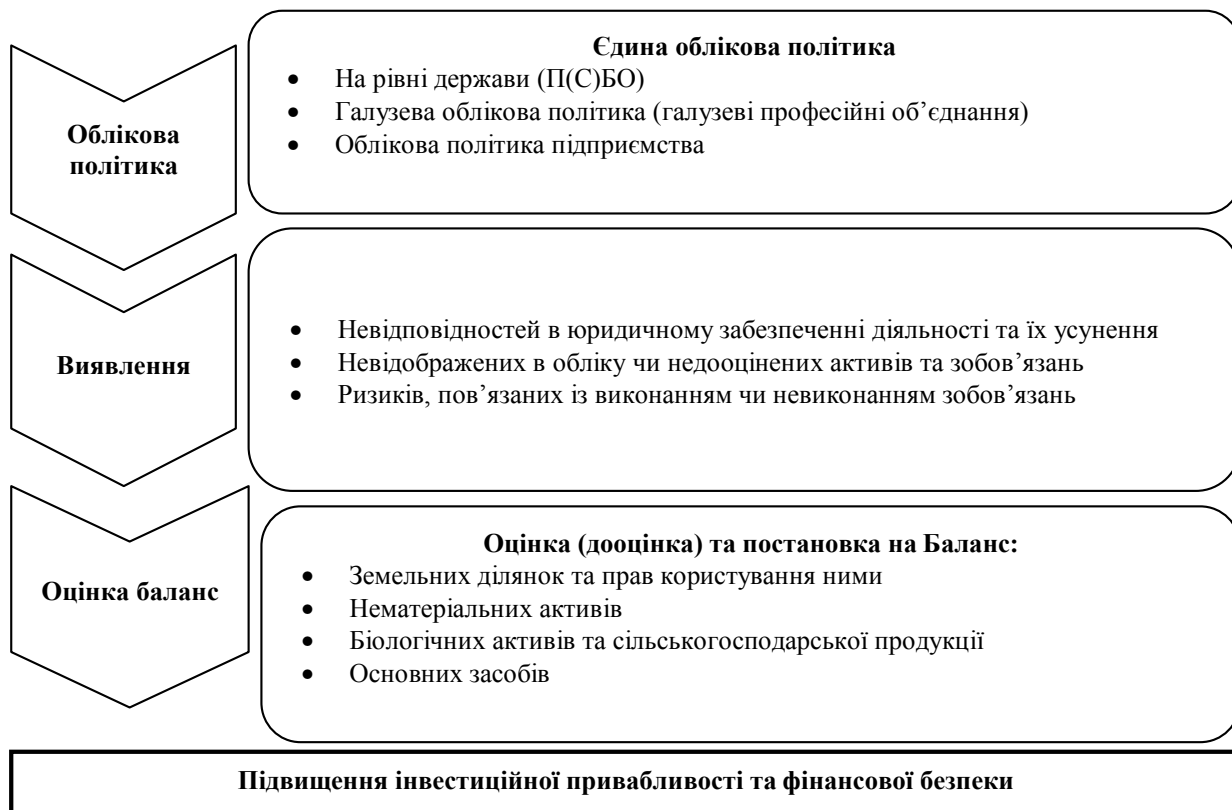

Рис. 4. Обліково-фінансова технологія підвищення інвестиційної привабливості та фінансової безпеки (САРА)

Таблиця 3

Динаміка збільшення термінів дії договорів оренди землі, %

Термін оренди	2001	2005	2008	2009	2010	2011	2012	2013
На 1-3 роки	45,7	26,2	15,8	9,9	10,0	8,5	6,4	5,1
На 4-5 років	41,2	61,4	57,2	49,4	49,0	46,2	42,8	40,3
На 6-10 років	11,3	10,2	19,9	30,4	30,6	33,9	38,1	41,1
На більше 10 років	1,8	2,2	7,1	10,3	10,4	11,4	12,5	13,5

За умов оцінки та врахування у звітності орендарів сільськогосподарських земель, розрахований нами потенціал зростання капіталізації

підприємств закладений в даному інструменті складає біля 70 млрд. грн. (табл. 4).

Таблиця 4

Капіталізація права оренди землі, як нематеріальних активів підприємств орендарів (САРА)

№ п/п	Показники	Значення (орієнтовані)
1	Площа землі, що здається в оренду, млн. га	17,4
2	Середньорозрахунковий дохід (прибуток) на 1 га с.-г. угідь, грн.	1000
3	Оцінка земельного фактору у доходності (прибутку) (40 %), грн./га	400
4	Оцінка земельного фактору при терміні оренди 10 років, грн.	4000
5	Оцінка вартості прав оренди землі для взяття на баланс (17 млн. га * 4000 грн.), млрд. грн.	69,6

Бухгалтерський облік

Аналогічним чином в розробленій технології САРА містяться методики переоцінки матеріальних активів, оцінки та представлення у звітності інтелектуального та біологічного капіталу. Зокрема,

розраховане зростання вартості основних засобів по галузі сільського господарства складає 215,5 млрд. грн. (табл. 5).

Таблиця 5

Капіталізація основних засобів сільськогосподарських підприємств шляхом їх переоцінки (САРА)

№ п/п	Показники	Значення
1	Вартість необоротних активів млрд. грн. (статистичні дані)	86,9
2	Сума дооцінки основних засобів, млрд. грн.	215,5
3	Вартість необоротних активів млрд. грн. (з урахуванням переоцінки)	302,4

В цілому по Україні, за рахунок запропонованих підходів можна досягти зростання вартості активів сільськогосподарських підприємств, як майнового показника інвестиційної привабливості більше ніж

вдвічі – з 228,3 до 513,4 млрд. грн. В табл. 6 проілюстровано як застосування запропонованої технології впливає на показники фінансової безпеки сільськогосподарських підприємств.

Таблиця 6

Приклади покращення обліково-фінансової технології САРА

Підприємства галузі	Зміна показників фінансової в результаті застосування технології САРА, %		
	Рентабельність діяльності	Загальна ліквідність	Фінансова автономія
Рибництво	-9,3	+11	+40
Вирощування фруктів	-3,8	+25	+30
Птахівництво	-21	+31	+38
<i>Середнє значення</i>	<i>-11,4%</i>	<i>+22%</i>	<i>+36%</i>

Зокрема, в процесі апробації методики на сільськогосподарських підприємствах різних галузей (рибництво, птахівництво, вирощування фруктів) визначені такі показники фінансової безпеки як рентабельність, ліквідність та фінансова незалежність до та після запровадження технології. В результаті застосування обліково-фінансової технології САРА показники, що характеризують прибутковість діяльності зменшилися: зокрема рентабельність операційної діяльності в середньому на 11,4%. Показники, що характеризують фінансовий стан

значно зросли: ліквідність на 22%, фінансова автономія на 36%.

Отже, у результаті застосування розробленої обліково-фінансової технології САРА: капіталізація сільськогосподарських підприємств підвищується у 2,25 рази, що зумовлює зниження рентабельності діяльності з 21,4% (як сьогодні показує держстатистика) до 10% (рис. 5). В результаті це забезпечує зростання інвестиційної привабливості та посилення їх фінансової безпеки сільськогосподарських підприємств відповідно до розробленої десятибальної шкали з 4 до 8 балів.

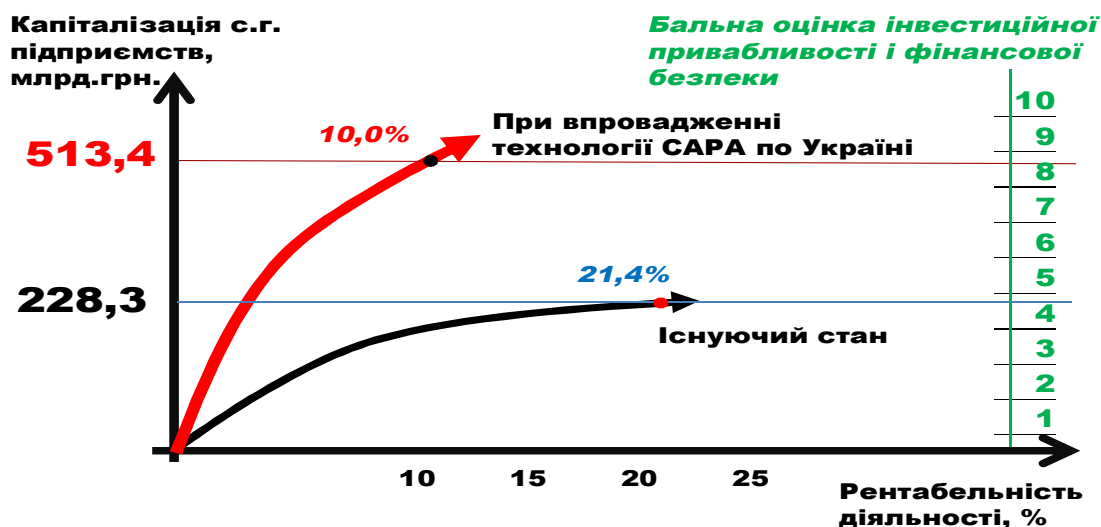

Рис. 5. Результати впровадження обліково-фінансової технології САРА

Обліково-фінансова технологія підвищення інвестиційної привабливості та фінансової безпеки САРА зареєстрована як об'єкт авторського права. Укладені ліцензійні договори на її використання з: НКЦ «Професіонал», ЦН «Актив», ПП «Рівне-Консалтинг-Аудит», Інститут післядипломної освіти та дорадництва Полтавської державної аграрної академії, Укрпрофіцентр, Рада сільськогосподарських товаровиробників Луганщини. Технологія САРА реалізується на практиці Інститутом обліку і фінансів через впровадження на підприємствах Аграрного союзу України, в цьому році започаткована робота з установами НААН, ведеться робота по її впровадженню в системі Мінагрополітики.

Висновки. Економічні служби підприємств, в особах бухгалтерів і фінансистів, не менше ніж виробнича сфера (агрономи, зоотехніки) можуть впливати та інвестиційну привабливість і фінансову безпеку за рахунок освоєння інноваційних обліково-фінансових технологій, як це є у розвинутих країнах.

На рівні підприємств застосування новітніх обліково-фінансових технологій дозволяє разом з посиленням фінансової безпеки значно збільшити інвестиційну привабливість.

На державному рівні управління, реалізація цих пропозицій забезпечує державну статистику достовірними показниками роботи галузі, що сприятиме ефективній реалізації аграрної, податкової, митної та інших політик.

4 Список використаних джерел

1. *Барановський О.І.* Фінансова безпека: [монографія] / О.І. Барановський. – К.: Фенікс, 1999. – 338 с.

2. *Бланк И.А.* Управление финансовой безопасностью предприятия / И.А. Бланк. – К.: Ника-Центр, Эльга. – 2004. – 784 с.

3. *Гайдуцький А.П.* Інвестиційна конкурентоспроможність аграрного сектора України / А.П. Гайдуцький. – К.: Нора-Друк, 2004. – 247 с.

4. *Гривківська О.В.* Теоретичні підходи до визначення фінансової безпеки сільського господарства / О.В. Гривківська // Формування ринкових відносин в Україні. – 2010. – № 4(107). – С. 160-165.

5. *Гудзь Е.Е.* Финансовая безопасность агроформирований в условиях кризисных деформаций экономического пространства Украины: диагностика экономических возможностей [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://economyar.narod.ru>

6. Інвестиційна привабливість аграрно-промислового виробництва регіонів України / П.Т. Саблук, М.І. Кісіля, М.Ю. Коденська та ін.; За ред. М.І. Кісіля, М.Ю. Коденської. – К.: ННЦ ІАЕ, 2005. – 478 с.

7. *Лупенко Ю.О.* Фінансування інвестицій у сільськогосподарське виробництво / Ю.О. Лупенко, Є.І. Лупенко // Економіка АПК. – 2010. – № 10. – С. 122-125.

8. *Папехин Р.С.* Индикаторы финансовой безопасности предприятия / Р.С. Папехин. – Волгоград: Волгоградское научное изд-во, 2007. – 16 с.

9. *Самбурина Н.С.* Аналіз фінансової складової безпеки підприємства / Н.С. Самбурина. – Х.: Изд. ХНЕУ, 2006.